

ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΜΑΣ.

Τοὺς ἀγαπᾷ ὁ θεὸς περισσότερο ἀπὸ ἡμᾶς, ὡς ὄντα τόσοι ἀβλαβῆ· καὶ μὲν, δὲν τοῦ ἀπευθύνουν προσευχὰς διὰ χονδροχειλέων Κολιάτσου, ἀλλ' οὔτε ἐκπορνεύουν τὴν ἱερωσύνην τοῦ διὰ δωρεῶν Ἀβερκίου. Τοὺς ἀγαπᾷ, διότι κἀνὲν Ψυχασάββατον δὲν γνωρίζω νὰ μὴ συνέπεσε μετὰ λαμπρᾶς ἡμέρας, καὶ περ συμπίπτει μετὰ τὸ φθίνοντος χειμῶνος καὶ μυρίζοντος ἔαρος· καὶ εἶναι τόσοι βέβαιοι ὅτι ὁ θεὸς κάμνει τὸν καλὸν καιρὸν, ὅσον καὶ ὅτι ὁ Δήμαρχος κάμνει τὸν κοιλιακὸν τύπον. Ἐκαστος τὴν δουλειά του.

Ἐχει πολὺ τὸ νεκρικὸν ἢ ἀπὸ τῶν Στῆλῶν πρὸς τὸ Νεκροταφεῖον ἄγουσα. Στενὴ μέσῳ κυπαρίσσεων κονιοστεφῶν πέραν ἐκεῖ χειμάρρος ἀπὸ βουνοῦ, ὡς ἀληθὴς Ἀχέρων εἰς τὸν Ὀϊσσὸν καταρρέων. Ἐπαῖται μὲ ἡμισυ σῶμα, δηλ. ἡμίνεκροι· καὶ ἀνηφόρου ἄσθμα· καὶ κατηφόρου κύλισμα· καὶ ἀμαζῶν ὡς χερσαίων τοῦ Χάρωνος ἀκατίων πομπεία· καὶ πλησμονὴ μαυροφορεμένων καὶ σταυροί, καὶ στέφανοι, καὶ ἀμάραντα, καὶ ζαμπάνια, καὶ φούλια, καὶ ζουμπούλια, κατακίτρινα ὅλα, πλὴν πρὸς ὠραίαν ἀντίθεσιν καὶ οἱ σεμνοὶ ἐκεῖ καὶ μυροβόλοι καὶ ὀλοζώντανοι μενεξέδες.

Τί πᾶνόραμα ἀπετέλει τὸ χθεσινὸν πλῆθος! Ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖ· ὅλος ὁ κόσμος ἐκεῖ! Πενθοῦντες, μὴ πενθοῦντες, ἀπηλπισμένοι, φαῖδροι, ἀδιάφοροι, λαίμαργοι διὰ κόλυβα, πεινῶντες διὰ βλέμματα, διψῶντες διὰ περιπάτον, φιλόσοφοι, καλλιτέχναι, ὅλοι αἱ ἀντιθέσεις καὶ ὅλοι αἱ ἁρμονίαι.

Ἀλλὰ τὸ ἐφετεινὸν πένθος ἦτο θάλασσα ἀπὸ μαῦρα καὶ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν αὐτὴν ἐπέπλεον ἀπαίσιον τὸ σωσίδιον τοῦ δημάρχου, τοῦ ἀνοίξαντος τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν λάκκων. Μετ' ἀγρίας χαρᾶς ἐδώρησεν εἰς τὸ Νεκροταφεῖον νέας πεδιάδας, βέβαιος ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πολὺ τὸ ἔργον τοῦ δι' ἐπιδημιῶν θανατόντων Ἀθηναίους· καὶ ἡνοίχθη ἐκεῖ ὀλόκληρος κοιλάς, εἰς ἣν χωρεῖ νὰ ταφῇ ὑπὸ Σοῦτσον δημαρχοῦντα ὅλ' ἡ Ἑλλάς. Ἀξίος ἄνθρωπος.

Δὲν πιστεύομεν ἡ Κόλασις τοῦ Δάντου νὰ περιέχῃ φρικωδέστερον θέαμα. Τόσοι σταυροί, τόσοι νεοπαγεῖς τάφοι καὶ τόσοι σειραὶ ἐτοιμῶν χαινόντων λάκκων ἵνα δεχθῶν ζώντας ἀκόμα. Ἦτο κατάρχα.

Ὁ ἱεροκῆρυξ Κολιάτσος ἐνώπιον βήματος, μανδῆλιον πάλλευκον λοφοειδὲς πρὸ αὐτοῦ καὶ ποτῆρι βετσίνατο παρ' αὐτοῦ, ὠμίλησε τὰς χεῖρας κινῶν ἄνω καὶ κάτω, ὡς νὰ ἐκωπηλάττει κἀνὲν μονόκωπον, ὠμίλησε περὶ ἄσθματος καὶ κοιλιακοῦ τύπου. Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἦτο τῆς ἐναντίας μετὰ τὸν Σοῦτσον μερίδος.

Ἡ σκηνὴ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Νεκροταφείου. Πλῆθος πολὺ κολουδοφάγων στρυμνέεται. Ἄλλο πλῆθος ἀπὸ μάγκας,

ἀπὸ μεσόκοπαις, ἀπὸ γραῖδια, ἀπὸ τραμπούκους· ἀλλὰ κἀνὲν ἀπὸ τὰ κομψὰ δεσποινίδια, τὰ τιτρώσκοντα γερόντων καρδίας, δὲν φαίνεται ἐκεῖ. Ὁ τῶν Νεκρῶν Ἐφορὸς ἀπελπίζεται· ῥηγνύει κραυγὰς ἀπελπισίας: «Σέβασας! Σέβασας! Δὲν ἐντρέπεσθε! Φύγετε ὅλοοι; ἀφῆστε με μονάχοο;» Ἦναγκάσθημεν καὶ ἡμεῖς νὰ τραπωμεν ἔξω, κυττάζοντες εἰς τὰς γωνίας καὶ κάτωθεν τοῦ στασιδίου μήπως εἶναι κρυμμένο κἀνὲν κομματί. Ἄλλως, μᾶς ἦτο ἀνεξήγητον αὐτὸ τὸ ὑπὸ τοῦ Κλάδου ῥηθέν: «ἀφῆστε με μονάχο!»

Κατεθέσαμεν τοὺς ἐτησίους μας μενεξέδες εἰς τοὺς μεγάλους τάφους τῆς νεωτέρας φιλολογίας μας, τοῦ Παπαρρήγοπούλου καὶ τοῦ Βασιλειάδου, καὶ ἀνεχωρήσαμεν.

ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟΝ

Ἐλθὼν λοιπὸν καὶ ἐγὼ χθὲς τὴν πρὸς τὸ Α', Νεκροταφεῖον ἄγουσαν—διότι εἰς τὸ Β' τὸ πρόστυχον, ποῖος καταδέχεται νὰ ὑπάγῃ—καὶ διήλθον μετὰ τῶν πολλῶν τὴν γέφυραν τῶν νεκρῶν.

Ὁδὸς τραχεῖα, πλήρης ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, λίθων τε καὶ λάκκων καὶ κονιορτοῦ καὶ χωμάτων—ἡ ὁδὸς τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως—φέρει πρὸς τὸ διαβόητον Α'. τῶν Ἀθηνῶν Νεκροταφεῖον.

Ἡ ὁδὸς αὕτη, ἤκουσα νὰ λέγουν, ὅτι εὐρύνηται ὑπὸ τοῦ νῦν Δημάρχου τοῦ ἄστεος τῆς Παλλάδος, ἐπεδιορθώθη καὶ, μὴ τὸν Χάρωνα, μόνον τὸ ἀσδέστωμα τῆς λειπεί.

Παράδοξος πάλιν αὕτη ἡ μονομανία τοῦ Δημάρχου μας, ἀντὶ νὰ φτειάνῃ, χαλᾷ, καὶ δύνανται τις, μετὰ τὸ ἀζημίωτόν του, κάλλιστα νὰ τὸν ἀποκαλέσῃ μαστροχλαστή.

Καὶ παραδείγματα: Προνοῶν περὶ τῆς ἀνέτου κοιμήσεως τῶν κεκοιμημένων ἐκ βακτηριδίτιδος καὶ ἄλλων νόσων καὶ μαλακιῶν, ἐσκέφθη νὰ μεγαλώσῃ τὴν Ἀθηναϊκὴν νεκρόπολιν κατὰ φάρδος, μῆκος, πλάτος, καὶ πρᾶγματι τὴν ἐμεγάλωσε χαλάσας ἐν τῶν περιτοιχισμάτων αὐτῆς, ἀφείας καὶ τὸν προστεθέντα χώρον ἀπεριτοίχιστον, ὥστε νὰ λέγῃ ὁ κόσμος—μπῆτε σκύλοι χορέψετε καὶ τοὺς νεκροὺς ξεθάψετε. Καὶ ἄλλο· ἐκείνη ἡ ὁδὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἦτο καρπὸς μὲς τὸ ἑμᾶτι τοῦ Δημάρχου μας καὶ εἶπε—στάσου νὰ σὲ διορθώσω ἐγώ.—Καὶ ἰδοὺ αὕτη ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρον μεταβληθεῖσα εἰς τάφρους, χάνδακας, λάκκους καὶ πηγάδια, ἐν οἷς δύνανται πᾶς βερουτιανὸς καὶ μὴ νὰ εὕρῃ σίγουρα τὸ κρεμοτσάκισμά του. Ἐτερον δεῖγμα τῆς χαλασομανίας αὐτοῦ κατάκειται καὶ ἡ νέκ ἀγορά· ἠθέλησε καὶ αὐτὴν νὰ τὴν διορθώσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὴν διώρθωσε τόσοι καλῶς, ὥστε κατέστη ἀδιορθώσιμος. Ἀλλὰ καὶ τὸ κατεριπωμένον νέον θέατρον ἤγειρε τὴν συμπάθειαν τοῦ Δημάρχου, ἄλλως τὸ ἔχει φάτσα καὶ πρὸ τῆς Δημαρχίας, καὶ ἐρραίζετο ἡ καρδιά του, νὰ τὸ βλέπῃ τόσα ἔτη στὰ σκαριά. Ἐσκέφθη ὅθεν καὶ τοῦτο νὰ τὸ διορθώσῃ ἀγοράζων αὐτὸ, καὶ κύριος οἶδε, τί ἔχει νὰ τραβήξῃ, ἂν εἰς τὰ χεῖρά του, δὸς ὁ Θεὸς, νὰ πέσῃ.

Αἱ τὸρα εἶνε ἡ δὲν εἶνε ὁ Δήμαρχός μας μαστροχλαστής;

Καὶ ὅλας αὐτὰς τὰς ἰδέας μου τὰς ἐνέπνευσεν ἡ πρὸς τὸ Νεκροταφεῖον ἄγουσα, ἥτις ἦτο πλήρης ἀνδρῶν τε, γυναικῶν, παιδῶν, γερόντων, νεανίσκων, ὑπηρετῶν, ὑπηρετριῶν, ἀμαζῶν, νεανίδων, χηρῶν καὶ ὀρφανῶν. Ἐπὶ γὰρ αὐτὰ τὰ πλήθη νὰ ἐπισκεφθῶσι τοὺς νεκροὺς των φίλους, συγγενεῖς καὶ ξένους.

Ἦν καὶ εἰς ἅγιος ἐπίσκοπος. Ὁπόσας εὐχὰς ἔχει νὰ μουρμουρίξῃ σήμερον τὸ ἱερὸν αὐτοῦ στόμα, ἐσκέφθη κατ' ἐαυτὸν, καὶ πόσους νεκροὺς νὰ πατήσῃ ὁ ποὺς αὐτοῦ διὰ νὰ τοὺς λυώσῃ ἢ καλλίτερα διὰ νὰ τοὺς βγάλῃ λυόμενους, καὶ εἶπον: Δὲν ἔχει τόσην δύναμιν ὁ τῆς γυναικὸς ποὺς, καὶ τοι θεόθεν προωρίσθη νὰ πατήσῃ μίαν ἡμέραν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐξκατήσαντος αὐτὴν ὄφεως.

Ἦν ποὺς γυναικὸς, νενίκηκέ σε ὁ ἐπισκοπικός. Ἦν ἅγιοι ἐπίσκοποι τῶν Ψυχασθάτων, ἅρα γε ἕως πόσα κατ' ὄναρ προῦπολογίσαι τὰ ἐκ τῶν λειτανιῶν καὶ διαβασμάτων κέρδη, καὶ ἕως πόσα τὰ χειροφιλήματα ἁγίων τε καὶ μὴ στομάτων! Μεγάλη ἡ τῶν εὐχῶν σας δύναμις, ἐπίσκοποι, ἀλλ' ἐμεῖ μ' αὐτὰς μ' ἐκολάσατε.

*
**

Εἰσῆλθον τέλος εἰς τὸ Νεκροταφεῖον.

Ἦτο ἐκεῖ πανήγυρις, γάμος, μουσικὴ, γυμνάσια Ταξιαρχίας, παράδοσις σημειῶν, παράτα τέλος; — Ὅχι, ἦτο θεοσεβὴς ἱεροτελεστία, ἀρχιερατικὴ μάλιστα, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. Ἱεροτελεστία στεναγμῶν, γόων, ὀδυρμῶν, δακρύων καὶ ἐργολαβίας.

Πλὴν αἰγὴ, σοῦς! Λόγος γὰρ οἰκοδομητικός τῶν ψυχῶν ἐκφωνεῖται. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν κλίνετε, γενῆτε ὅλοι αὐτὶ, ὅλοι προσοχή. Ἀκούετε; Ὁ ἱεροκῆρυξ βοᾷ: Ὑπάρχει καὶ ζωὴ μετὰ θάνατον! Φρικίαις καὶ ἀνατριχίλας μὲ κατέλαβε. Πῶς, διελογίσθη, ὅλοι λοιπὸν αὐτοὶ οἱ νεκροὶ εἶναι ζωντανοὶ ἐντὸς τῶν τάφων των, εἶνε βρυκόλακες; Καὶ ἀνάστασις νεκρῶν. Δόξα τῷ Θεῷ, ἐπαρηγορήθη. Διὰ νὰ τοὺς ὀνομάξῃ νεκροὺς θὰ πῇ, ὅτι δὲν εἶναι πλέον ζωντανοί. Ἰδοὺ δύο προτάσεις ἀλληλοαναιρούμεναι. Ἀλλ' ἐγὼ θὰ συμβιβάσω τὰ διεστῶτα. Φαίνεται, ὅτι ὁ ἅγιος Εὐαγγελιστὴς, βεβαίως ὄχι ὁ κ. Καλαποθάκης, ὅταν ἔγραφε τὸ, ζωὴ μετὰ θάνατον, θὰ εἶχε ἰδῇ κάμμία νεκροφάνειαν, καὶ ὅταν τὸ, ἀνάστασις νεκρῶν, θὰ εἶχεν ἰδῇ νὰ ξεθάψουν κἀνένα ζωντανόν. Ἔτσι πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα.

Ἐν τῇ ῥοῇ τοῦ λόγου ἤκουσα νὰ γίνεσθαι λόγος καὶ περὶ κολάσεως καὶ περὶ παραδείσου, καὶ ὁρῶν τὴν κατέναντί μου φιλοπαίγμονα χρυσαλλίδα, κόρην ξανθὴν καὶ γαλανομάταν, μὲ μετὰξίνα μαλλιά ξέπλεχα, μὲ μόλις ὀγκούμενον στῆθος καὶ στόμα νηπίου ἀνεβόησα, δηλαδή ἐψιθύρισα μέσα μου. γλυκὺ

. βυθίζω,
Δὲν θέλω τὸν Παράδεισο, εἰς ἄλλους τὸν χαρίζω,
Παράδεισος ἐκεῖ!

*
**

Τώρα ἂς τραβήξωμε καὶ λίγο παρὰ κάτω νὰ ἰδῶμεν τί γίνεται καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῶν ἱερῶν τούτων χωμάτων. Καὶ ἰδοὺ Πλακιώτης ἐν συγκινήσει πρὸς τὸν συντάξιόν του ὑποτραυλίζει τὸ ἀποκρηάτικο:

Τούτη ἡ γῆς ποῦ τὴν πατοῦμε,
Ὅλοι μέσα θὲ νὰ μποῦμε.

Ἦν τὴν καὶ μενοῦλα. Ἦν εἶνε θέαμα σπαρταξικάρδιον. Λυσίκομος, χαμαὶ ἐπὶ ψυχροῦ μαρμαῖρου τὴν κεφαλὴν κλίνουσα, κλαίει γοερὰ χῆρα νεαρὰ γέροντος ἀποθανόντος συζύγου, εὐτραφῆς, ὡς κουκλίτσα, ῥοδόχρους, μὲ κατὶ καστανοὺς ὀφθαλμοὺς, ποῦ σφάζουν καρδίαν ἀνθρώπου καὶ πενθηφοροῦσα. Πέριξ αὐτῆς λεοντιδεῖς γαντοφόροι μὲ τὰ μαντύλια στὸ χεῖρ θεῶνται αὐτῆς περιλύπως, ὅτε ὁ εἰς τούτων, μὴ κρατῶν πλέον τὴν συγκίνησιν τοῦ ψιθυρίζει:

Αὐτὰ τὰ μαῦρα ποῦ φορεῖς, ἐγὼ θὰ σοῦ τὰ βγάλω,
Νὰ σοῦ φορέσω κόκκιναν, κ' ἐπειτα νὰ σὲ πάρω!

Καὶ ἡ χηροῦλα ἤγειρε τοὺς καθύγρους καὶ δακρύων ἀναπλέους ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν παρήγορον λάτρην μετὰ λεπτοῦ μειδιήματος. Ἰδате γυναῖκα μειδιῶσαν καὶ μὲ δάκρυα στὰ μμάτια; Ἦν εἶνε τρέλλα. Τώρα ἐνθυμήθη καὶ τὸν μακκρίτην Ἰουβενάλην λέγοντα: Αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῶν νεκρῶν συζύγων των κλαίουσι μετὰ χάριτος, ἀφίνουσαι τὰ δάκρυά των νὰ πίπτωσιν ὡς μαργαρίται, ὅπως δι' αὐτῶν ἕτερον προσελκυσσωσι. Καὶ εἶπα: Καλὰ εἶπεν αὐτὸς ὁ χριστιανὸς καὶ ἂς μὴ ἦτο καὶ χριστιανός.

*
**

Ἀλλὰ κατὶ συμβαίνει ἐκεῖ, ὅπου πέριξ τάφου κύκλος γυναικῶν σχηματίζεται. Ἀ! ἂ! ὁ δεσπότης μνημονεύει: — Καὶ ὑπὲρ . . . οὐ οὐ οὐ . . . τῆς ἀναπαύς . . . οὐ οὐ οὐ . . . τοῦ κεκοιμ. . . οὐ οὐ . . . δουλ . . . — Πῶς τὸν λέν; — Παῦλο . . . — Παυλ . . . οὐ οὐ . . . Ὁ Θεὸς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του ἐν σκην . . . μακαρ . . . οὐ οὐ οὐ . . . Πᾶμε. Καὶ ταῦτα λέγων ὁ δεσπότης προετοιμάζεται πρὸς ἀναχώρησιν, διότι τὸν τραβοῦν καὶ ἄλλαις νὰ τὰς διαβάσῃ, ὅτε γράφει πρὸς αὐτὸν φιλοῦσα τὴν δεξιάν του. — Πάρε, Δέσποτα, φτωχὴ γυναικίκα εἶμαι. Καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν χαρτοῦτσο. — Τί εἶνε αὐτὰ, ἐρωτᾷ ὁ δεσπότης, γαζέταις; Ἀμ, εὐλογημένη, δὲν τᾶκκαμες φράγκα; Ποῦ νὰ τὰ βάλω τώρα; Πάρ'τα, Διάκε καὶ φύλαξέτα. Καὶ ἀπερχόμενος μουρμουρίζει. Ἀφοῦ δὲν ἔχουν τὸν τρόπο τους, δὲν πέρνουν ἕνα παππᾶ, μόνον μοῦ θέλουν ἐπιδείξεις μὲ δεσπότη. Ψε, διάβολε!

Ἐφυγα καὶ ἐπῆγα ν' ἀποθαυμάσω τὸ μνημεῖον τοῦ Κοραῖ, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὦν ἐκρυψα ἐκ τῶν ἐπαλξέων του νὰ παρατηρήσω τὸ ὀπισθεν αὐτοῦ μέρος, καὶ εἶδον . . . νεανίαν θωπεύοντα τὴν παρειὰν σεμνῆς ἀρσακιάδος, φαίνεται δὲ, ὅτι παρεσκευάζοντο καὶ διὰ σεμνὸν φίλημα ὅτε, ὀργῇ Θεοῦ, μὲ εἶδον.

— Μωρὲ, διάκρισι, ἀνέκραξεν ὁ νεανίας μετὰ θηριώδους ἀγανακτήσεως, καὶ ἡ κόρη ἀφελῶς ἐπεπρόσθεσε:

— Νίκο, δὲν θὰ μὲ πᾶς καὶ εἰς τὰ ἐμπορικὰ περίπατος;

*
**

Ἰδοὺ τὸ Ψυχασθάτον!

Μὰ δὲν τὴν βουλόνουν καλλίτερα ἐκείνην τὴν πόρτα τοῦ Νεκροταφείου κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν!

Παλιάνθρωπος.

Τύποις «ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ»